

148**OBWIESZCZENIE ZARZĄDU NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

z dnia 15 marca 1999 r.

w sprawie ogłoszenia informacji o działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 1997 r.

Na podstawie art. 88h ust. 4 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196, z 1995 r. Nr 90, poz. 446, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622, z 1997 r. Nr 46, poz. 286, Nr 96, poz. 592, Nr 121, poz. 770 i Nr 133, poz. 885 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia infor-

mację o działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 1997 r.

Prezes Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej:
M. Zajączkowska

Załącznik do obwieszczenia Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z dnia 15 marca 1999 r. (poz. 148)

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W 1997 R.**1. Wstęp**

W 1997 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zwany dalej „Narodowym Funduszem”, koncentrował swoją działalność na:

- finansowym wspomaganie wybranych programów ekologicznych, które uzyskały priorytet Narodowego Funduszu w 1997 r. i na najbliższe lata;
- kontynuowaniu rozpoczętych w 1996 r. prac koncepcyjnych i analitycznych, mających na celu zwiększenie łącznej wielkości środków przeznaczanych na finansowanie ochrony śro-

dowiska oraz doskonalenie zasad tego finansowania.

W ochronie atmosfery nacisk położono na oczyszczanie spalin z dużych jednostek energetycznych oraz na likwidację niskiej emisji.

W dziedzinie ochrony wód i gospodarki wodnej preferowano kompleksowe podejście do ochrony wód w zlewniach oraz ochronę przed zanieczyszczeniem zbiorników wody do picia.

W ochronie powierzchni ziemi podjęto dofinansowanie zadań dotyczących zagospodarowania substan-

cji odpadowych niebezpiecznych dla środowiska, takich jak złom akumulatorów kwasowych czy rtęciowych źródeł światła.

W celu zagospodarowania gipsu syntetycznego, uzyskiwanego w procesie odsiarczania spalin, została dokonana specyfikacja niezbędnych do zrealizowania zadań.

Rozpoczęto działalność zmierzającą do dofinansowania likwidacji wybranych mogilników, w których magazynowane są przeterminowane środki ochrony roślin.

W zakresie ochrony przyrody i lasów Narodowy Fundusz kontynuował dofinansowywanie zadań dotyczących ochrony różnorodności biologicznej oraz wdrażania Krajowego programu zwiększenia lesistości.

W zakresie edukacji ekologicznej Narodowy Fundusz brał udział w przygotowaniu Narodowej strategii edukacji ekologicznej oraz w pracach zmierzających do powołania Centrum Informacji Ekologicznej, a także kontynuował dofinansowanie upowszechniania wiedzy ekologicznej poprzez środki masowego przekazu.

2. Pozyskiwanie środków

Środki krajowe będące w dyspozycji Narodowego Funduszu w 1997 r. wynosiły 1 419,9 mln zł i były

o 0,1% niższe niż w roku 1996, a administrowane środki zagraniczne wyniosły 89,0 mln zł i były o 25,2% niższe niż w roku 1996.

W 1997 r. przychody Narodowego Funduszu ze źródeł krajowych wyniosły 1 323,8 mln zł, w tym wpływy z tytułu opłat i kar za korzystanie ze środowiska i naruszanie jego wymagań oraz opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych 754,1 mln zł. Przychody ze źródeł zagranicznych wyniosły 49,2 mln zł.

Zgodnie z ustawą o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz ustawą — Prawo wodne, wojewodowie, wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska oraz okręgowe dyrekcje gospodarki wodnej przekazują do 15 dnia każdego miesiąca na rachunek Narodowego Funduszu określoną część wpływów uzyskanych z tytułu wymierzonych opłat i kar za korzystanie ze środowiska i naruszanie jego wymagań.

W 1997 r. Narodowy Fundusz otrzymał z tego źródła ogółem 653,5 mln zł, tj. o 71,5 mln zł (o 12,3%) więcej niż w roku poprzednim.

Wzrost wpływów w roku 1997 był niższy od wskaźnika wzrostu wysokości opłat i kar wynoszącego 17% i od wskaźnika inflacji, który wyniósł 14,9%. Zmiany zachodzące w ostatnich 3 latach obrazuje poniższe zestawienie:

Rok	Wskaźnik inflacji rocznej	Wskaźnik wzrostu wpływów z opłat i kar	Różnice
1995	27,8%	26,5%	1,3 punktu %
1996	19,9%	6,1%	13,8 punktu %
1997	14,9%	12,3%	2,6 punktu %

W stosunku do planu na 1997 r. wpływy były mniejsze o 139,5 mln zł (17,6%).

3. Skala i kierunki pomocy finansowej na cele proekologiczne

Wydatki środków krajowych w 1997 r. wyniosły 1 259,7 mln zł i były o 4,9% niższe niż w roku 1996. Natomiast wydatki środków zagranicznych wyniosły 56,3 mln zł i były o 28,8% mniejsze niż w 1996 r.

W roku 1997 zawarto 611 umów (razem z zadaniami w zakresie górnictwa i prac geologicznych), na podstawie których udzielono pożyczek i dotacji w wysokości 951,6 mln zł na dofinansowanie zadań o wartości kosztorysowej 3 054,5 mln zł. Rozszerzono także pomoc finansową w formie linii kredytowych.

Łączna kwota wydatków w postaci pożyczek i dotacji, dopłat do kredytów preferencyjnych oraz dokona-

nych w 1997 r. umorzeń wyniosła 1 056,1 mln zł, tj. o 7,1% mniej niż w 1996 r.

Osiągnięte w 1997 r. wyniki udzielanej na cele ekologiczne pomocy finansowej wskazują na utrzymanie przez Narodowy Fundusz wiodącej roli w finansowaniu zadań ekologicznych w Polsce.

Zrealizowana pomoc z funduszy geologicznego i górniczego, w wyniku załamania się wpływów z tytułu opłat eksploatacyjnych, wyniosła tylko 101,1 mln zł, tj. o 23,5% mniej niż w 1996 r.

Nastąpiła poprawa dyscypliny spłat pożyczek i odsetek. Wartość pożyczek zakwalifikowanych jako trudne spadła w ciągu roku z 2,78% do 1,52% kwoty należnych rat pożyczek.

Inwestycje realizowane ze środków i przy pomocy Narodowego Funduszu pozwolą na uzyskanie między innymi następujących efektów:

Wyszczególnienie		Efekty ocze- kiwane z umów zawartych w 1997 r.	Efekty uzyska- ne w 1997 r. z umów wcześniej zawartych
— ograniczenie emisji rocznej:			
dwutlenku siarki	tys. t/r.	74,0	133,8
pyłów	tys. t/r.	20,9	21,8
tlenków azotu	tys. t/r.	1,8	4,7
tlenku węgla	tys. t/r.	11,9	11,9
— stworzenie warunków do oczyszczania ścieków w ilości	tys. m ³ /d	562,3	1 019,3
— wybudowanie kolektorów ścieków	km	219,9	957,7
— zwiększenie pojemności zbiorników retencyjnych	tys. m ³	7 800,0	1 245,0
— wybudowanie wałów przeciwpowodziowych	km	—	62,9
— uzyskanie dalszych pojemności składowisk odpadów	tys. m ³	1 150,0	1 400,0
— możliwości składowania odpadów niebezpiecznych I kategorii	tys. t/r.	—	216,2
— możliwości utylizacji odpadów poprodukcyjnych z rafinerii	tys. t/r.	7,0	—
— stworzenie warunków do zagospodarowania odpadów szpitalnych	t/r.	350	800
— zakończenie prac związanych ze szczypaniem paliwa z gruntów, likwidacja odpadów i inne działania na terenie baz wojsk b. ZSRR	ilość zadań	2	5

Nastąpiła poprawa stanu środowiska przyrodniczego, głównie w lasach i parkach narodowych, oraz poprawa poziomu edukacji ekologicznej społeczeństwa, w szczególności poprzez tworzenie i rozwijanie ośrodków edukacji ekologicznej oraz przyrodniczej, a także wykorzystanie w tym celu środków masowego przekazu.

4. Współpraca z zagranicą

Istotną częścią działalności Narodowego Funduszu jest obsługa programów pomocowych Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska.

W 1997 r. została zakończona realizacja dwóch programów PL9002 z 1990 r. i PL9102 z 1991 r.; w pełni wykorzystano przyznane środki i zrealizowano zobowiązania finansowe wynikające z kontraktów. Przygotowano i zrealizowano ponad 380 kontraktów na łączną kwotę 58 mln ECU.

W ramach realizacji Programu PHARE z 1992 r. (zawarto ponad 60 kontraktów na sumę 10 mln ECU) zakończono w 1997 r. większość projektów, między innymi pracę pt. „Ocena generalna wpływu budowy sieci autostrad na środowisko w Polsce”. Została także zrealizowana większość dostaw dla Geotermii Podhalańskiej.

Zakończono również zgodnie z planem zawieranie kontraktów w ramach programu z 1994 r. (ponad 130 kontraktów na sumę 12 mln ECU). Zaangażowane zostały wszystkie środki. Wybudowano m.in. służące akcji ochrony lasów ładowisko w Grądkach (woj. ostrołęckie) oraz zaplecze socjalne dla pracowników Banku Genów w Kostrzycy (woj. jeleniogórskie).

Przychody środków PHARE wyniosły 45,0 mln zł, tj. 97% planowanej kwoty. Wydatki natomiast wyniosły 54,9 mln zł, tj. 77% planu.

Niewykonanie planu wydatków wynikało z:

- przedłużenia terminu wykonania dostaw urządzeń dla Geotermii Podhalańskiej spowodowane opóźnieniem budowy Geotermii (dostawy zostaną zakończone w 1998 r.);
- decyzji Komisji Europejskiej i Rządu RP o realokacji 12 mln ECU na program likwidacji skutków powodzi. W dwóch programach z 1995 r. i 1996 r. budżety uległy zmniejszeniu. Wspólnie z Ministerstwem Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Ministerstwem OŚZNiL) wytypowano i przygotowano projekty do finansowania w ramach tej kwoty.

Ekologiczny Fundusz Partnerski PHARE

Przychody wyniosły 2,3 mln zł i były wyższe od planowanych o 24%. Stan środków na koniec roku wynosi 9,4 mln zł. Rozpoczęto realizację Drugiego Programu Indykacyjnego pt. „Wdrażanie Układu Europejskiego”, który obejmuje m.in. opracowanie planu dostosowania prawa polskiego w zakresie ochrony środowiska do prawa Unii Europejskiej oraz wzmocnienie instytucjonalne resortu ochrony środowiska w aspekcie integracji europejskiej. Trzeci Program Indykacyjny, opracowany w sierpniu 1997 r., przeznaczona kwotę 3 730 tys. zł na zakup specjalistycznego sprzętu ratowniczego dla jednostek ochotniczych straży pożarnych na terenach objętych powodzią w lipcu 1997 r.

Fiński Fundusz Żywnościowy

Przychody wyniosły 328 tys. zł, a wydatki 402 tys. zł. W 1997 r. przyznano finansowanie 4 projektom z zakresu ochrony wód i gospodarki wodnej.

Ekologiczny Fundusz Partnerski BITS

Przychody wyniosły 1 395 tys. zł, dwukrotnie więcej niż planowano. Wydatki były niższe od planowanych i wyniosły 130 tys. zł. Środki zostały przeznaczone na pokrycie kosztów administracyjnych związanych z działalnością Sekretariatu Wspólnej Realizacji (Joint Implementation) utworzonego w celu realizacji postanowień Ramowej konwencji ds. zmian klimatu. Działania Sekretariatu koncentrowały się na zadaniach informacyjno-promocyjnych. Wdrożony został system informacji o możliwościach i zasadach zgłaszania projektów. Informacja ta została rozpowszechniona w organach administracji państwowej, samorządowej i przedsiębiorstwach. Zebrano 65 ofert, które będą rozpatrywane i przyjmowane do realizacji w miarę finalizowania porozumień w sprawie tego programu pomiędzy Rządem RP a innymi krajami.

Lokalny program działań na rzecz środowiska

W marcu 1997 r. została przyznana dotacja Amerykańskiej Agencji Ochrony Środowiska (US EPA) w wysokości 300 tys. USD na realizację „Lokalnego programu działań na rzecz środowiska”. Jego celem jest określenie i uszeregowanie lokalnych problemów ochrony środowiska. Końcowym rezultatem programu będą kompleksowe strategie zarządzania środowiskiem i plany działań z harmonogramami wykonania i oszacowaniem kosztów. Realizacja programu została przewidziana na półtora roku.

Pomoc bilateralna — koordynowana bezpośrednio przez Ministerstwo OŚNiL

Narodowy Fundusz prowadzi monitoring realizacji projektów finansowanych z wykorzystaniem umów bilateralnych, którego wyniki przedstawia Ministrowi Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w oddzielnych sprawozdaniach przedkładanych dwa razy w roku.

Pozyskiwanie nowych środków pomocy zagranicznej

Wszystkie działania Narodowego Funduszu w zakresie kontaktów z instytucjami, bankami, organizacjami zagranicznymi są ukierunkowane na pozyskiwanie nowych środków finansowych na rzecz ochrony środowiska. Polegają one na budowaniu wizerunku Narodowego Funduszu jako wiarygodnego i doświadczonego partnera.

Jednym z rezultatów jest zadeklarowanie przez Szwedzką Agencję Ochrony Środowiska SIDA jako funduszu powierniczego (Trust Fund) 15 mln SEK na likwidację skutków powodzi. Umowa w tej sprawie będzie przygotowywana w roku 1998.

Działania mające na celu utworzenie Ekologicznego Funduszu Inwestycyjnego (Polish Green Equity Fund) nie dały rezultatu.

5. Gospodarowanie środkami finansowymi w 1997 r.

W 1997 r. utrzymywało się zwiększone zapotrzebowanie na pomoc finansową Narodowego Funduszu na zadania związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

Wpłynęło 1840 wniosków (w 1996 r. — 1720). Uwzględniając 684 wnioski z roku poprzedniego, Narodowy Fundusz rozpatrywał w ciągu roku 2524 wnioski. Oddalono 1192 wnioski, gdyż nie spełniały wymaganych kryteriów. Wnioskodawcy wycofali 91 wniosków. Do załatwienia przez komitet sterujący funduszem powodziowym oraz w ramach linii kredytowych skierowano 144 wnioski.

Przyjęto do realizacji 612 zadań, na które w 1997 r. zawarto 464 umowy, a 148 umów było w dniu 31 grudnia 1997 r. w przygotowaniu. Do rozpatrzenia pozostało 485 wniosków, wśród których są głównie te, które wpłynęły w IV kwartale, i zostały odłożone do rozpatrzenia w I kwartale 1998 r., po zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą listy przedsięwzięć priorytetowych na ten rok.

W roku 1997 pomoc finansowa na rzecz podmiotów gospodarczych, samorządów i instytucji była udzielana przez:

- Narodowy Fundusz w formie pożyczek i dotacji oraz umorzeń,
- Bank Ochrony Środowiska S.A. w formie kredytów ze środków Narodowego Funduszu na podstawie przekazywanych list zadań, co do których finansowania decyzje podjęte były przez właściwy organ Narodowego Funduszu,
- Bank Ochrony Środowiska S.A. w formie kredytów w ramach linii kredytowych,
- Narodowy Fundusz w formie dopłat do oprocentowania kredytów udzielanych przez banki ze środków własnych.

W 1997 r. zawartych zostało 576 (w 1996 r. — 849) umów w celu udzielenia dofinansowania w kwocie 872,9 mln zł na zadania ochrony środowiska i gospodarki wodnej (z wyłączeniem zadań w zakresie górnictwa i prac geologicznych), których wartość kosztorysowa wynosiła 2 812,8 mln zł (w 1996 r. — 3 019,2 mln zł). Wśród tych umów były 3 umowy konsorcjalne, w których zaangażowano 254,0 mln zł. Utworzone konsorcja finansują zadania o łącznej wartości 1 130,8 mln zł, a zawarte umowy obejmują 22,5% tej wartości.

Średnia kwota udostępniana na podstawie zawartych umów (pożyczki i dotacje) wyniosła 1 515 tys. zł (w roku poprzednim 1 190 tys. zł). W porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się ilość zawartych umów (o 32,2%), wzrosła natomiast średnia kwota udostępniana na podstawie umowy (o 27,3%). Średnio na jedną umowę pożyczki przypadło 6,3 mln zł (w 1996 r. — 3,3 mln zł), a na jedną umowę dotacji 446 tys. zł (w 1996 r. — 396 tys. zł).

Umów pożyczek zawarto 106 (w 1996 r. — 234) na kwotę 663,5 mln zł, co stanowiło 27,7% wartości kosztorysowej zadań (2 393,5 mln zł). Najwięcej, gdyż 55 umów, zawarto w celu dofinansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony wód, z zakresu ochrony atmosfery — 26, a z zakresu ochrony powierzchni ziemi — 19.

W ujęciu wartościowym największe kwoty pożyczek skierowane zostały na ochronę atmosfery — 351,0 mln zł, ochronę wód — 259,9 mln zł oraz na ochronę powierzchni ziemi — 46,9 mln zł.

Średnie oprocentowanie środków wypłaconych na podstawie umów pożyczek zawartych w roku sprawozdawczym wynosiło ogółem 0,53 stopy redyskontowej wksli, tj. 12,21% w stosunku rocznym, w roku po-

przednim układało się odpowiednio na poziomie 0,42 i 9,45%.

Umów dotacji zawarto 470, na kwotę 209,4 mln zł, co stanowiło 49,9% ogólnych kosztów dotowanych projektów. Najwięcej umów dotacji zawarto w celu dofinansowania edukacji ekologicznej — 113, następnie ochrony powierzchni ziemi — 81 i ochrony atmosfery — 61. W ujęciu wartościowym największe kwoty dotacji skierowano na ochronę wód i gospodarkę wodną — 39,2 mln zł, ochronę powierzchni ziemi — 32,4 mln zł, ochronę przyrody — 28,1 mln zł, ochronę atmosfery — 24,3 mln zł i na edukację ekologiczną — 14,7 mln zł.

Wysokość podjętych zobowiązań według zawartych umów przedstawia się, na tle roku poprzedniego, następująco:

w mln zł

Dziedzina	Symbole	Liczba zawartych umów		Zobowiązania z tytułu umów zawartych w roku		%	Struktura %	
		1996 r.	1997 r.	1996	1997		kol. 6 kol. 5	1996 r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ochrona atmosfery	OA	160	87	393,8	375,3	95,3	39,0	43,0
Ochrona wody	OW	266	105	430,4	299,1	69,5	42,6	34,3
Ochrona powierzchni ziemi	OZ	46	100	54,9	79,2	144,3	5,4	9,1
Ochrona przyrody	OP	60	41	30,5	33,2	108,9	3,0	3,8
Edukacja ekologiczna	EE	159	116	19,1	15,2	79,6	1,9	1,7
Monitoring	MG	20	13	18,1	12,1	66,9	1,8	1,4
Nadzwyczajne zagrożenia	NZ	22	10	17,3	21,3	123,1	1,7	2,4
Pozostałe	PO	116	104	45,5	37,5	82,4	4,5	4,3
Ogółem		849	576	1 009,6	872,9	86,5	100,0	100,0

W porównaniu do roku poprzedniego, zdecydowanie większe wielkości zobowiązań wynikających z zawartych umów dotyczyły ochrony ziemi (o 44,3%) oraz nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (o 23,1%). W roku 1997 w ogólnej kwocie dofinansowania na podstawie zawartych umów zwiększył się udział ochrony atmosfery,

ochrony powierzchni ziemi i przyrody oraz nadzwyczajnych zagrożeń, a zmniejszył pozostałych dziedzin.

Największą pomoc finansową uzyskały przedsiębiorstwa oraz jednostki samorządu terytorialnego, co ilustruje poniższe zestawienie:

w tys. zł

Lp.	Grupy kontrahentów	Ilość umów	Kwota umów	Wartość kosztorysowa zadań
1	Przedsiębiorstwa	37	372 818	1 462 359
2	Samorządy i inne jednostki komunalne	236	358 383	1 019 302
3	Jednostki ochrony środowiska	62	54 692	130 580
4	Nauka i szkolnictwo	101	17 772	33 650
5	Jednostki organizacyjne ochrony zdrowia	24	14 054	35 082
6	Fundacje i stowarzyszenia	49	12 564	25 871
7	Administracja państwowa	11	5 191	52 752
8	Pozostałe	56	37 439	53 309
	Razem	576	872 914	2 812 815

Pomoc finansowa Narodowego Funduszu dla przedsiębiorstw dotyczyła m.in. następujących rodzajów przedsięwzięć ekologicznych:

- budowy i modernizacji instalacji odsiarczania spalin oraz instalacji odpylania,
- modernizacji kotłowni, ciepłowni i systemów ogrzewania,
- modernizacji linii produkcyjnych,
- budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków,
- modernizacji składowisk odpadów,
- doposażania baz zbiórki olejów przepracowanych.

W 1997 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. kontynuował uruchamianie w ramach umowy z dnia 20 grudnia 1995 r. środków na 6 linii kredytowych obejmujących drobne przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

W związku z dużym zainteresowaniem inwestorów liniami kredytowymi w dniu 29 kwietnia 1997 r. zawarło z Bankiem Ochrony Środowiska S.A. drugą umowę w sprawie udzielania przez bank kredytów preferencyjnych w tej formie ze środków Narodowego Funduszu na łączną kwotę 80 mln zł. Linie były przeznaczone na przedsięwzięcia z zakresu:

- wymiany istniejącego oświetlenia na oświetlenie energooszczędne,
- inwestycji energooszczędnych dotyczących centralnego ogrzewania i ciepłej wody,
- ochrony wody,
- zagospodarowania odpadów stałych,
- modernizacji stacji uzdatniania wody,
- wykorzystania alternatywnych źródeł energii elektrycznej i ciepłej.

W związku z powodzią Narodowy Fundusz uruchomił w dniu 21 sierpnia 1997 r. linię kredytową przeznaczoną na likwidację szkód w środowisku spowodowanych przez powódź, ograniczając kwoty środków dotychczasowych linii o 15,0 mln zł oraz przeznaczając dodatkowych 10,0 mln zł. Pozwoliło to na skierowanie na ten cel kwoty 25,0 mln zł, z przeznaczeniem na:

- odbudowę i remonty urządzeń ochrony wód przed zanieczyszczeniem wraz z kanalizacją i przyłęczami,
- odbudowę, remonty i modernizację obiektów służących do zagospodarowania odpadów oraz naprawy i zakupu urządzeń, a także środków transportu do usuwania i unieszkodliwiania odpadów oraz ich gospodarczego wykorzystywania,
- odbudowę, remonty i modernizację ujęć wody oraz stacji uzdatniania wody.

Udzielono 3 087 kredytów w kwocie 56,1 mln zł. Średnia kwota kredytu udzielonego w ramach linii kredytowych wyniosła 18,2 tys. zł. Łącznie na pomoc finansową w ramach linii wydano w 1997 r. 55,3 mln zł, co stanowi 58,2% planu. Niepełne wykonanie planu wynikało w głównej mierze z niewykorzystania środków uruchomionych na linie kredytowe przeznaczone na likwidację szkód powodziowych. Spowodowane było to małym zainteresowaniem wnioskodawców korzystaniem z kredytów.

Wśród zawartych w 1997 r. umów 10 zawarto w celu dofinansowania zakładów najbardziej uciążliwych dla środowiska, wymienionych na krajowej „Liście 80”.

Wielkość pomocy finansowej w 1997 r., wyrażająca się wielkością kwot ujętych w zawartych umowach z tymi zakładami, wyniosła 289,6 mln zł, tj. była o 83% (130,4 mln zł) większa niż w roku poprzednim, a zarazem stanowiła 33,1% ogólnej kwoty ujętej w umowach, jakie zostały zawarte w 1997 r.

Dziedziny, na które Narodowy Fundusz udzielił tym zakładom dofinansowania w 1997 r., ilustruje poniższe zestawienie:

w mln zł

Lp.	Dziedzina	Koszt zadania	Liczba umów	Kwota umów
1	Ochrona atmosfery	1 144,8	5	259,5
2	Ochrona wód	15,3	3	13,5
3	Ochrona powierzchni ziemi	21,8	1	9,1
4	Monitoring	—	—	—
5	Geologia i górnictwo	15,1	1	7,5
	Ogółem	1 197,0	10	289,6

Kwota wypłat w 1997 r. z tytułu umów zawartych z zakładami objętymi „Listą 80” wyniosła 195,5 mln zł, tj. stanowiła 19,2% ogólnej kwoty wypłaconej na cele ekologiczne. W 1996 r. wypłacono 241,7 mln zł, co w ogólnych wypłatach stanowiło 22,2%.

Pożyczki udzielane przez Narodowy Fundusz mogą być częściowo umarżane po spełnieniu określonych warunków, a mianowicie:

- zakończeniu inwestycji w pełnym zakresie rzeczowym w terminie określonym w umowach,

- osiągnięciu w terminie efektu ekologicznego,
- uiszczeniu opłat i kar stanowiących dochód Narodowego Funduszu,
- spłacie w terminie co najmniej 50% kwoty pożyczki.

Wpłynęły 103 wnioski o umorzenie udzielonych pożyczek. Spośród nich 37 nie kwalifikowało się do rozpatrzenia, gdyż nie odpowiadały wymaganiom warunkom. Z pozostałych 66 wniosków zaopiniowanych przez Komisję ds. Umorzeń zostały zaakceptowane 63. Podjęte zostały decyzje o umorzeniu na kwotę 12 289 tys. zł, z czego na umowy obejmujące zadania w poszczególnych dziedzinach przypadało:

— ochrona atmosfery	2 523 tys. zł, tj. 20,5%,
— ochrona wód	8 444 tys. zł, tj. 68,9%,
— ochrona powierzchni ziemi	715 tys. zł, tj. 5,7%,
— pozostałe dziedziny	607 tys. zł, tj. 4,9%.

Umorzeniem objęto 16,9% ogólnej kwoty pożyczek. Umorzenia dotyczyły 48% jednostek samorządu terytorialnego, 52% przedsiębiorstw i spółek prawa handlowego. Umorzenia obejmują raty przewidziane do spłaty w roku 1997 w kwocie 1 939 tys. zł, w 1998 r. 7 141 tys. zł oraz 3 209 tys. zł w dalszych latach.

Uwzględniając decyzje umorzeniowe z lat poprzednich, umorzenia obciążające wydatki Narodowego Funduszu w roku sprawozdawczym wyniosły 4 716 tys. zł. Kwota ta stanowiła 0,6% wypłaconych w ciągu roku pożyczek (781,8 mln zł). Oznaczało to wykonanie w 18,9% planu rocznego wynoszącego 25,0 mln zł, natomiast w porównaniu do 1996 r. — zmniejszenie o 77,2%. Było to efektem zamierzonego ograniczenia tych wydatków w związku z koniecznością wygospodarowania środków na likwidację skutków powodzi.

W celu zwiększenia środków na finansowanie inwestycji ekologicznych stosowane były dopłaty do oprocentowania kredytów, udzielanych ze środków własnych banków. Dopłaty te wyniosły 31,5 mln zł, tj. o 4,2 mln zł więcej niż w roku poprzednim, i pozwoliły na udzielenie kredytów ze środków banków w kwocie 183,0 mln zł. Wypłaty w 1997 r. wyniosły 140,8 mln zł.

6. Sytuacja finansowa

Dochodami Narodowego Funduszu są głównie wpływy z opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, a także wpływy z opłat eksploatacyjnych.

Dochody Narodowego Funduszu w 1997 r. wyniosły 1 080 562 tys. zł, co stanowiło 103,1% planu oraz wzrost w stosunku do wykonania planu w 1996 r. o 17,1%. Na ogólny poziom osiągniętych dochodów wpłynęła przede wszystkim pomyślna realizacja wpływów z tytułu działalności kredytowo-pożyczkowej oraz działalności kapitałowej, pomimo nieuzyskania planowanego poziomu wpływów z tytułu opłat i kar. Mniej niż planowano (o 139,5 mln zł) wpływy z tytułu

opłat i kar zostały zrekomensowane większymi wpływami z tytułu odsetek od pożyczek oraz dochodami z działalności kapitałowej i finansowej (o 143,1 mln zł). Realizacja poszczególnych części dochodów przedstawiała się następująco:

- 1) wpływy z tytułu opłat i kar wyniosły 653 510 tys. zł i stanowiły 82,4% wykonania planu; główną przyczyną uzyskania w 1997 r. takiego wyniku była niska ścigalność opłat wynosząca 70%, zaś w województwie katowickim, gdzie z płatnościami zalegała przede wszystkim kopalnie węgla kamiennego — 27%;
- 2) wpływy z tytułu opłat za wydobycie kopalin w 1997 r. wyniosły 100.607 tys. zł, tj. 77,4% planowanej kwoty, i były mniejsze o 2,1% w stosunku do roku 1996;
- 3) wpływy z tytułu odsetek od udzielonych pożyczek wyniosły 207 062 tys. zł, tj. 161,8% planowanej kwoty, oraz o 28,5% powyżej wykonania planu w 1996 r., głównie na skutek poprawy dyscypliny płatności ze strony pożyczkobiorców oraz zmniejszenia się liczby tzw. trudnych pożyczek;
- 4) dochody z działalności kapitałowej i finansowej w 1997 r. wyniosły 73 158 tys. zł, co stanowi 126% planowanej kwoty, i były wyższe w porównaniu do 1996 r. o 1,2%.

Ze środków Narodowego Funduszu udzielono w 1997 r. pomocy w formie dotacji i dopłat do kredytów preferencyjnych w wysokości 375 407 tys. zł, z tego na:

— dopłaty do kredytów preferencyjnych	— 31 507 tys. zł,
— wydatki na potrzeby górnictwa i geologii	— 101 063 tys. zł,
— dotacje proekologiczne	— 242 837 tys. zł.

Wydatki bieżące własne (koszty funkcjonowania Rady Nadzorczej, Zarządu i Biura) wyniosły 16,1 mln zł, wobec planowanych 17,3 mln zł (realizacja planu w 93%).

Narodowy Fundusz wypłacił także w 1997 r. tytułem pożyczek na cele ekologiczne 781 801 tys. zł, a należności długoterminowe Narodowego Funduszu z tytułu udzielonych pożyczek na koniec 1997 r. wyniosły 2 028 850 tys. zł i zwiększyły się o 8,8% w stosunku do stanu na początek roku.

Stan funduszy własnych zwiększył się z 2 285 382 tys. zł na początek roku do 2 973 361 tys. zł na koniec 1997 r., tj. o 687 979 tys. zł (o 30,1%).

W kwocie tej znajdowały się:

— środki pieniężne	85 395 tys. zł,
— papiery wartościowe Skarbu Państwa	107 380 tys. zł,
— należności z tytułu udzielonych pożyczek	2 028 850 tys. zł,
— zobowiązania (minus)	6 446 tys. zł.

Działalność, wyniki i sytuację finansową Narodowego Funduszu w 1997 r. i dwu latach poprzednich charakteryzują następujące dane liczbowe:

w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	1995 r.	1996 r.	1997 r.	<u>1997 r.</u> 1996 r. %
1	Udzielona pomoc na cele ekologiczne (pożyczki, dotacje, dopłaty i umorzenia)	870 926	1 137 201	1 056 145	92,9
2	Udzielone dotacje na rzecz geologii i górnictwa	87 814	132 058	101 063	76,5
3	Należności na koniec roku z tytułu opłat eksploatacyjnych oraz koncesyjnych	90 575	128 125	188 129	146,8
4	Należności na koniec roku z tytułu spłat rat kapitałowych	1 331 048	1 954 044	2 453 267	125,5
5	Zobowiązania na koniec roku z tytułu zawartych umów pożyczek i dotacji	837 071	883 391	819 806	92,8
6	Wartość udziałów i akcji w spółkach	91 080	111 911	165 662	148,0
7	Wartość własnego rzeczowego majątku trwałego netto	10 693	16 046	21 779	135,7
8	Uzyskana nadwyżka (zysk bilansowy) przychodów własnych nad kosztami	185 467	221 479	250 023	112,9
9	Stan funduszy własnych na koniec roku	1 765 332	2 285 382	2 973 361	130,1
10	Stan środków pieniężnych krajowych na koniec roku	284 272	96 073	160 196	166,7
11	Stan środków pieniężnych zagranicznych na koniec roku	87 695	39 762	32 645	82,1

7. Działalność organów Narodowego Funduszu

Rada Nadzorcza odbyła 14 posiedzeń, na których podjęta 43 uchwały oraz zapoznana się z 21 informacjami.

Rada Nadzorcza uchwaliła plan działalności Narodowego Funduszu na 1997 r., kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Narodowego Funduszu oraz listę przedsięwzięć priorytetowych przewidzianych do finansowania ze środków Narodowego Funduszu w roku 1997. W lipcu Rada Nadzorcza upoważniła Zarząd do dysponowania kwotą 20 mln zł na cele związane z usuwaniem skutków powodzi, w tym 8 mln zł na doposażenie straży pożarnej oraz do stosowania odstępstw od obowiązujących w Narodowym Funduszu zasad przyznawania pomocy finansowej na usuwanie szkód w środowisku spowodowanych przez powódź. Pozwoliło to na przyspieszenie wypłaty środków oraz na wyższe dofinansowania.

Rada Nadzorcza rozpatrzyła 122 wnioski o dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska kwotą wyższą niż 500 tys. zł i zatwierdziła 109 wniosków na kwotę 627,3 mln zł, w tym 49 wniosków o przyznanie dotacji w kwocie 112,2 mln zł.

Wykonując funkcje nadzoru Rada przeprowadziła kontrolę działalności bieżącej Narodowego Funduszu,

w tym załatwiania pism interwencyjnych, zgodności podjętych decyzji z obowiązującym prawem, wykonywania przez Narodowy Fundusz zadań nadzoru właścicielskiego w spółkach z udziałem tego funduszu oraz kosztów działalności.

Rada Nadzorcza powoływała i odwoływała przedstawicieli Narodowego Funduszu w radach nadzorczych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Członkowie Rady współdziałali w trybie roboczym w przygotowywaniu ważniejszych dokumentów Narodowego Funduszu.

Zarząd odbył w 1997 r. 84 posiedzenia. Praca Zarządu koncentrowała się na:

- przygotowywaniu, przy współudziale Ministerstwa OŚNiL oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, listy przedsięwzięć priorytetowych przewidzianych do finansowania ze środków Narodowego Funduszu w roku 1997,
- przygotowywaniu przedkładanych Radzie Nadzorczej wniosków o zatwierdzenie dofinansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska kwotą przekraczającą 500 tys. zł,
- wykonywaniu uchwał i zaleceń Rady Nadzorczej,

- inicjowaniu nowych form finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska, takich jak leasing, fundusz ubezpieczeń i reasekuracji itp.,
- podejmowaniu uchwał o udzieleniu pożyczek i dotacji,
- bieżącej analizie stanu konta Narodowego Funduszu i badaniu efektywności wydatkowanych środków,
- bieżącej analizie wpływów i podejmowaniu działań służących ich zwiększeniu,
- podejmowaniu uchwał o umarzaniu pożyczek,
- podejmowaniu uchwał o zmianie warunków zawartych umów,
- analizie wniosków o utworzenie spółek prawa handlowego z udziałem Narodowego Funduszu lub przystąpienie Narodowego Funduszu do spółek zarejestrowanych,
- analizie wykorzystania funduszu PHARE, pożyczek Banku Światowego, zagranicznej pomocy bilateralnej oraz dotacji GEF,
- bieżącej ocenie pracy Biura Narodowego Funduszu oraz podejmowaniu uchwał doskonalących jego funkcjonowanie,
- prowadzeniu współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- opracowaniu procedur szybkiej i skutecznej pomocy w celu likwidacji szkód w środowisku spowodowanych przez powódź,
- doskonaleniu obsługi wniosków, kontroli przebiegu wykonania umów, jak też metod określania efektów ekologicznych.

Na likwidację szkód w środowisku spowodowanych przez powódź w urządzeniach ochrony środowiska Zarząd przeznaczył kwotę 150 mln zł w 1997 r. i taką samą sumę na rok 1998.

Pracownicy Biura dokonywali oceny wszystkich wniosków o dofinansowanie, który wpłynęły do Narodowego Funduszu. Przy ocenie niektórych wniosków korzystano z ekspertyz wykonywanych na zlecenie.

W roku sprawozdawczym Zarząd zaakceptował 474 wnioski na kwotę 768,6 mln zł, w tym 354 wnioski o udzielenie dotacji na łączną kwotę 180,3 mln zł. Zarząd zaakceptował także 1058 wniosków o zmianę warunków umów.

W roku 1997 Biuro Narodowego Funduszu obsługiwało 3141 umów na łączną kwotę 4 986,8 mln zł.

Przeprowadzono kontrole zadań realizowanych ze środków finansowych Narodowego Funduszu. Kontrole potwierdziły, że realizacja większości z nich była prawidłowa. Usunięcie stwierdzonych uchybień egzekwowano poprzez wstrzymanie wypłat dalszych transz pożyczek i dotacji.

8. Roczne sprawozdanie finansowe Narodowego Funduszu (synteza)

Uzyskane w 1997 r. przychody ogółem wyniosły (ujmowane w rachunku zysków i strat) 280,2 mln zł, tj. o 68,8% więcej niż zaplanowano, przy czym największy w nich udział (207,1 mln zł) stanowią wpływy z tytułu uzyskanych odsetek od udzielonych pożyczek. Wpływy te w stosunku do roku poprzedniego były wyższe o 28,5% i o 61,8% wyższe od planowanych.

Koszty bieżące działalności, czyli koszty utrzymania Rady Nadzorczej, Zarządu i Biura, wyniosły 16,1 mln zł, czyli o 35,2% więcej niż przed rokiem, a o 7% mniej w stosunku do planowanych. Zwiększone zadania Narodowego Funduszu, w tym wprowadzanie programów priorytetowych, realizowano przy zatrudnieniu niższym średniorocznie o 2,3%, niż planowano na 1997 r.

Należy podkreślić, iż koszty własne w 1997 r. w stosunku do wartości pomocy udzielonej przez Narodowy Fundusz na cele ekologiczne oraz górnicze i geologiczne stanowiły 1,35% (w roku poprzednim wskaźnik ten wyniósł 0,94%).

Z działalnością Narodowego Funduszu związane są koszty finansowe w kwocie 14,1 mln zł w 1997 r., na które składają się przede wszystkim rezerwy (utworzone zgodnie z ustawą o rachunkowości) na sprawy sporne skierowane do sądu oraz na należności z umów pożyczek udzielonych podmiotom będącym w postępowaniu ugodowym, układowym i upadłościowym.

W 1997 r. osiągnięto zysk bilansowy w wysokości 250,0 mln zł. Jest on wyższy od zaplanowanego o 80% i o 12,9% od osiągniętego w roku 1996. Wzrost on w granicach średniorocznego wskaźnika inflacji.

Zysk ten zamierzano podzielić, przeznaczając:

- 198,6 mln zł (tj. 79,4%) na zwiększenie funduszu statutowego,
- 50,0 mln zł (tj. 20,0%) na zwiększenie funduszu rezerwowego, przez co fundusz ten wzrósłby do 200,0 mln zł i stanowiłby rezerwę na finansowanie ewentualnych strat w działalności Narodowego Funduszu oraz zabezpieczenie dodatkowych zobowiązań Funduszu,
- pozostałą kwotę (0,6%) na inne cele (zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, fundusz nagród i premii rocznych z zysku wraz z obciążeniami).

Plan wydatków inwestycyjnych własnych wykonano w kwocie 6,6 mln zł, tj. zrealizowano w 95%. Wydatki te obejmowały:

a) zakup dodatkowego budynku biurowego (II akt notarialny)	1 673,4 tys. zł,
b) rozpoczęcie adaptacji II budynku biurowego i integrowania z dotychczasową siedzibą	1 808,4 tys. zł,

- c) zakupy gotowych dóbr inwestycyjnych (w tym głównie wyposażenie komputerowe i jeden samochód osobowy przeznaczony na zastąpienie dotychczas używanego) 694,8 tys. zł,
- d) oprogramowanie komputerów 103,3 tys. zł,
- e) zakup działki (prawa do wieczystego użytkowania gruntu) 2 362,1 tys. zł.

Roczne sprawozdanie finansowe Narodowego Funduszu zostało zbadane przez firmę audytorską Biuro Doradców Finansowo-Księgowych „BILANS-REWID-STANDARD”, wybraną przez Radę Nadzorczą Narodowego Funduszu (uchwała z 30 września 1997 r.). W wyniku badania biegli rewidenci wydali opinię, iż roczne sprawozdanie finansowe zostało przygotowane bez zastrzeżeń.

9. Podsumowanie

Do najważniejszych zadań ekologicznych dofinansowanych ze środków Narodowego Funduszu należały:

- 1) budowa i modernizacja urzędów ograniczających emisję gazów i pyłów,
 - 2) modernizacja kotłowni i ciepłowni oraz systemów grzewczych,
 - 3) budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji,
 - 4) budowa składowisk odpadów oraz stacji termicznego unieszkodliwiania odpadów medycznych;
- 5) likwidacja skażeń gruntów i wód podziemnych produktami ropopochodnymi na terenach zdegradowanych przez wojska Federacji Rosyjskiej,
 - 6) zakup niezbędnego sprzętu w celu doposażenia Krajowego Systemu Ratowniczego-Gaśniczego oraz zakup specjalistycznej aparatury kontrolno-pomiarowej na wyposażenie laboratoriów wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska.

Istotnym osiągnięciem w zakresie efektów ekologicznych w 1997 r. było:

- ograniczenie emisji, w tym:
 - dwutlenku siarki o 133,8 tys. ton,
 - pyłów o 21,8 tys. ton,
 - tlenków azotu o 4,7 tys. ton,
 - tlenku węgla o 11,9 tys. ton,
- stworzenie warunków oczyszczania ścieków w ilości 1 019,3 tys. m³/d,
- wybudowanie 958 km kolektorów ścieków,
- wybudowanie 63 km wałów przeciwpowodziowych,
- zwiększenie pojemności zbiorników retencyjnych o 1245 tys. m³;
- wzrost pojemności wysypisk odpadów komunalnych posiadających zabezpieczenie przed rozprzestrzenianiem się o 1 400 tys. m³,
- zakończenie prac związanych ze szczypaniem paliwa z gruntów oraz likwidacja odpadów innych na terenie 5 baz wojsk b. ZSRR.